

14. Рупнік Марко Іван. Духовне життя [перекл. М. Прокопович] / Марко Іван Рупнік. – Рим, 1995. – 118 с.
15. Святитель Микола Сербський. Місіонерські листи / Микола Сербський. – Львів: Глобус, 2007. – 487 с.
16. Франк С.Л. Реальность и человек / Сост. П.В. Алексеев; Прил. Р.К. Медведевой / С.Л. Франк. – М.: Республика, 1997. – 479 с.
17. Франкл В. Десять тезисов о личности. Психология личности / под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, А.А. Пузыря, В.В. Архангельской / В. Франкл. – М.: АСТ: Астрель, 2009. – С. 36–53: ил. – (Хрестоматия по психологии).
18. Франкл В. Основы логотерапии. Психотерапия и религия / В. Франкл. – СПб.: Речь, 2000. – 286 с.
19. Франкл В. Человек в поисках смысла: Сборник: Пер. с англ. и нем. / В. Франкл. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
20. Юнг К.Г. Избранное: пер. с нем. Е.Б. Глушак, Г.А. Бутузов, М.А. Собоуцкий, О.О. Чистяков / К.Г. Юнг; [отв. ред. С.Л. Удовик]. – Мн.: Попурри, 1998. – 448 с.
21. Ясперс К. Психологія світоглядів / З нім. пер. О.Кислюк, Р.Осадчук / К. Ясперс. – К.: Юніверс, 2009. – 464 с. (Філософська думка).
22. Ясперс К. Общая патопсихология / К. Ясперс. – М., 1997. – 583 с.

The main components of the spiritual realm of a person (spirit, mystical attitude, spiritual reflection) and its manifestations (spiritual states, spiritual sense of life, spiritual perception of time) and the influence of spiritual to its intellectual and emotional-value realm and behaviour of a person are characterized in the article.

Keywords: *spirit, spiritual realm, spiritual states, spiritual perception of time, spiritual sense of life.*

УДК 159.923

Зіновія Карпенко

МЕДІАТОРНО-ЕВРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АКСІОПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ МЕТОДОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

У статті дається характеристика історичного протистояння індуктивного й дедуктивного методів наукового пізнання, які застосовуються в контекстах відкриття й обґрунтування відповідно. Показано, що завдяки метафоричному типу пізнання, який інтегрує подібні смислові феномени різних онтологічних рівнів і модальностей, можлива побудова евристичних концептуальних моделей досліджуваного об'єкта. Цим самим аксіопсихологія особистості виконує функцію медіації в сучасному методологічному дискурсі.

Ключові слова: *аксіопсихологія особистості, індуктивний метод, дедуктивний метод, контекст відкриття, контекст обґрунтування, концептуальна модель, медіація, методологія.*

Зростання інтенсивності, проблемно-тематичного тезаурусу, парадигмальної орієнтованості, методичних засобів дослідження психології особистості переміщає мультидисциплінарний корпус персонологічних наук на чільне місце в конструюванні теоретико-

методологічного ландшафту сучасної гуманітаристики. Причому на зміну постнекласичному ідеалові плинної ситуативної доцільності в неозорому полі рівнозначних шансів життєздійснення приходить переосмислений принцип системності – принцип ієрархічно-ціннісної самоорганізації особи як суб'єкта власного життя. Відновлення інтересу до "класичних" ієрархічних інтерпретаційних моделей на тлі вражаючих успіхів процесуально-зорієнтованих соціально-конструктивістських ідей – прикметна особливість сучасного методологічного дискурсу, в причинах появи якого та ймовірному евристичному потенціалі аксіопсихології ми маємо намір розібратися. Іншими словами, ми зацікавлені в аргументованій та переконливій відповіді на запитання, чи володіє аксіопсихологія необхідними пізнавальними засобами для забезпечення медіації між так званими контекстами відкриття і контекстами обґрунтування, зв'язок між якими зазвичай постулюється, але недостатньо прояснюється.

Слід відзначити, що логічні дистинкції статичності – процесуальності, ієрархічності – децентрації, детермінації – свободи волі тощо тільки на перший погляд видаються далекими від загальнометодологічної проблеми співвідношення вищезгаданих наукових контекстів. Далі ми намагатимемося довести, що аксіопсихологія володіє достатнім медіаторним потенціалом, який здатен гарантувати функцію знаково-символічної комунікації та трансляції аналогових теоретичних моделей досліджуваної реальності між означеними науковими контекстами, що в методологічному дискурсі психології особистості обернеться налагодженням комунікації між конституціоналізмом і ситуаціоналізмом та іншими, в тому числі й вищезазначеними опозиціями.

Філософія науки визнає контексти відкриття і обґрунтування взаємопов'язаними процесами наукового дослідження. Причому і в логіці конкретного дослідження, і в історичній ретроспективі відкриття передує обґрунтуванню. Видатний апологет індуктивних методів у природознавстві Ф. Бекон вважав, що відкриття наукових істин відбувається завдяки нагромадженню, систематизації й узагальненню фактичного матеріалу та на їх основі встановленню регулярних інваріантних причинно-наслідкових залежностей (законів) між досліджуваними явищами. Ці емпіричні закони можна відкрити лише шляхом систематичних спостережень ретельно спланованих експериментів, що неминуче приведе до наукового відкриття. При цьому не має значення, хто проводить дослідження, адже слідування нормативним приписам застосування методу "працюватиме в будь-яких руках". Переконавання Ф. Бекона яскраво ілюструє таке його висловлювання: "Наш шлях відкриття наук небагато залишає гостроті і силі обдарування, майже зрівнюючи їх. Подібно до того, як для проведення прямої чи описування досконалого кола багато значать твердість, умілість і навченість руки, якщо діяти тільки рукою, – мало

або зовсім нічого не значать, якщо користуватися циркулем і лінійкою. Так само це стосується і нашого методу" [2, с. 27-28].

Індуктивна методологічна лінія Ф. Бекона, підсилена Дж. С. Міллем, була адекватною ранньому етапу розвитку природознавства. На зміну їй з середини 19 століття на передній план виходить дедуктивна логіка для обґрунтування існуючих здогадів і припущень, а в науці починає домінувати гіпотетико-дедуктивна модель дослідження. Апологети продуктивності контексту обґрунтування небезпідставно стверджували, що самими лише індуктивними методами не можна відкрити теоретичні закони, бо вони є законами про неспостережувані об'єкти і не містять емпіричних понять. А наукові теорії мають справу з конструюванням ідеальних об'єктів на кшталт молекулярно-кінетичної моделі газу, моделей побудови атома тощо. Представник цієї точки зору У. Уевелл підкреслював обмеженість можливостей індуктивного методу і контексту відкриття такою гносеологічною ситуацією, коли необхідне привнесення синтезувальної й узагальнювальної концепції, яка з надлишком покриває ділянки емпіричної заданості.

Отже, з середини 19 століття і донині контекст обґрунтування домінує в методологічному науковому дискурсі. Сучасні вчені загалом вважають, що наука покликана логічно обґрунтовувати результати своїх досліджень. Цю вимогу сформульовано в так званій стандартній концепції науки, яку поділяли прихильники логічного позитивізму і більшість фахівців у галузі методології аж до середини минулого століття. Сенс протистояння добре виклав Г. Рейхенбах: "Акт відкриття не піддається логічному аналізу. Не справа логіка пояснювати наукові відкриття: все, що він може зробити, – це проаналізувати відношення між фактами і теорією... Я вводжу терміни контексту відкриття і контексту обґрунтування, щоб провести це розрізнення. Тому ми повинні сказати, що епістемологія займається тільки розглядом контексту обґрунтування" [11, с. 6-7]. Цю позицію поділяв і засновник школи критичного раціоналізму К. Поппер, зауваживши, що філософія науки повинна займатися не аналізом процесу відкриття нових ідей і гіпотез, а винятково їх обґрунтуванням, залишивши перший клопіт як предмет дослідження психології.

Аналогічно думає і Х. Лейсі, рішуче розділяючи когнітивні і соціальні цінності, прямо (перші) чи опосередковано (другі) причетні до процесу виробництва нових знань. Філософ переконаний, що науковий метод пов'язаний з контекстом обґрунтування, а не відкриття [6, с. 51]. Щодо когнітивних цінностей, таких як незаангажованість, нейтральність, автономність науки як особливої інституціональної сфери та похідних від них норм і стандартів дослідницької діяльності, то всі вони операціоналізуються у відповідні процедури верифікації / фальсифікації теорії та в кінцевому рахунку впливають на її прийняття чи відкидання. Соціальні цінності репрезентують навколонуковий

ідейно-політичний, ціннісно-орієнтаційний, економіко-правовий потенціали розвитку науки і впливають на вибір стратегічних напрямків підтримки наукових досліджень суспільно затребуваного змісту. Однак Х. Лейсі не схильний применшувати не тільки роль аксіології, а й психології в генеруванні певних онтологічних моделей і схем, у створенні правдоподібної картини світу (Невипадково багато з його праць написано у співавторстві з Б. Шварцом, відомим сучасним дослідником психології цінностей). Зокрема, ціннісно-сміслові конструкти невіддільні як від контексту відкриття (оформлення закономірної ідеї внаслідок узагальнення індуктивно накопичених фактів з минулих спостережень), так і в контексті обґрунтування гіпотетико-дедуктивної моделі (теорії, що випереджає в часі форми її перевірки і впровадження). Х. Лейсі пише: "Людське судження не лише "фактуальне", воно не обмежується тільки описом і поясненням способів становлення і буття речей. Орієнтоване на майбутнє судження містить ціннісні аспекти. Якщо пояснення співвідносить сучасний стан речей з минулим (згідно із законами причинності або пояснювальним викладом), то оцінка прагне співвіднести сучасне з бажаними майбутніми можливостями і способами реалізації... воно (майбутнє – З. К.) прийме свою форму мірою того, як сучасне модифікується і періодично трансформується засобами інтенціональної діяльності" [6, с. 73-74].

Постнекласичний етап розвитку наукової раціональності опирається на мережевий принцип організації знання і допускає рівнозначність факультативних методологічних позицій, пояснювальних моделей. Визнання багатовимірності світу пом'якшує й релятивізує критерії застосування дослідницьких процедур. Метод дослідження перестає виконувати роль універсального засобу збору емпіричних даних, а також обґрунтування інтуїтивних передбачень (гіпотез). "Методологія стає локальною і ситуативною, а її обґрунтованість визначається здатністю комплементарно відповідати матеріалу, евристично розкривати реальність, що вивчається", – зазначає М.С. Гусельцева [3, с. 16]. Тобто, поступ методології відбувається через кроки: від уніфікованих процедур індуктивного вивчення самого об'єкта (класична раціональність) до вивчення об'єкта в його відношенні до світу (верифікація дедуктивних припущень за допомогою стандартних процедур дослідницької діяльності), а відтак до рефлексії в цьому процесі себе як дослідника й довільного конструювання пізнавально-практичної ситуації (постнекласична раціональність). Це означає, що на перший план висувається нове коло проблем, яке, на думку А.П. Огурцова, "дозволить уникнути Сцилли культурно-історичного релятивізму й Харибди універсалізму сконструйованих, штучних мов (також і методів – З. К.). Адже для опису специфічних рис функціонування науки в тому чи іншому соціокультурному контексті вже не досить просто аналітичного

виокремлення контекстів відкриття й обґрунтування, предметної мови й метамови, методів пояснення і розуміння. Необхідно знайти універсальну перспективу... виявити спільну і культурно незалежну позицію... побудувати семантичний "метатеоретичний каркас" аналізу культурно специфічних і соціально-історичних форм наукової діяльності, в якому було б не тільки систематизовано фундаментальні універсалії науки – універсальні наукові поняття з їх однозначним значенням і концепти з метафоричністю й амбівалентністю смислів, але і проведено аналіз регулятивних ідеалів наукової діяльності" [7, с. 34].

Плідні зусилля в цьому напрямі проявляє вітчизняний методолог, в тому числі й у царині психології особистості, Г.О. Балл, обґрунтовуючи раціогуманістичний підхід. Проте ми усвідомлюємо, що просування постнекласичних ідеалів у психології означає не просто "замирення", взаємне пристосування "класики" й "некласики", а такий їх методологічний синтез, який дозволить експлікувати інтенціонально-ціннісну, телеологічно зумовлену позицію суб'єкта пізнання апіорі, до всякого практичного дослідження, на етапі моделювання предмету дослідження в його складно опосередкованих зв'язках і відношеннях з макро- і мікрооб'єктами як складниками цілісного системного утворення суб'єкт – об'єкт – суб'єктної реальності, що підлягає вивченню. В цій триланковій схемі перший суб'єкт – сам дослідник з властивим йому психічним (в тому числі когнітивним й аксіокультурним потенціалом), об'єкт – предмет дослідження й потенційного концептуального моделювання, другий суб'єкт – соціум, якому адресується наукове відкриття, потенціальний суб'єкт технологічних інновацій.

У цій статті ми зосередимося на проясненні психологічних механізмів взаємодії початкової ланки наукового дослідження – первинного суб'єкт-об'єктного зв'язку, ініційованого пізнавальними інтенціями дослідника, забезпеченого його когнітивними компетенціями й реалізованого його афективно-вольонтативними прагненнями. Так визначена трикомпонентна диспозиційна конструкція є насправді аксіопсихічним феноменом – механізмом імпліцитного моніторингу, оцінки і вибору "матеріалу", придатного для конструювання образно-символічної моделі досліджуваної реальності. В якості такого поліфункціонального механізму двоїстої пасивно-активної, відображувально-реконструктивної природи виступає метафора. Х. Ортега-і-Гассет стверджував, що для свідомості людини не існує жодної можливості пізнання, як проникнення в метафоричне "тіло" суб'єктно-об'єктного зв'язку: "Універсальні відношення між суб'єктом і об'єктом – відношення усвідомлення – можна досягнути лиш уподібнивши його яким-небудь іншим відношенням між об'єктами. В результаті такого уподібнення ми отримуємо метафору" [8, с. 77].

Механізмом утворення метафори, на думку П. Рікера, виступає предикативна асиміляція: "асиміляція полягає безпосередньо в тому, щоб зробити подібними, тобто семантично близькими, терми, які метафоричне висловлювання зводить до купи" [10, с. 421]. П. Рікер вважає, що таке уподібнення властивостей одного об'єкта властивостям іншого, свого роду перекодування смислової реальності, що є основою розуміння, відбувається завдяки інтуїтивній комбінаторно-синтетичній дії уяви, яка порушує установлену категоризацію явищ і встановлює смислову ідентичність до того далеких феноменів. При цьому зберігається так звана розщеплена референція: явне чи неявне прозирання крізь новоутворений смисл явища його семантичного попередника. Важливо, що розщеплена референція притаманна метафорі як з боку уяви, так і з боку відчуттів, які відсилають синтезований уявою смисл чуттєво сприйманим предметам. "Таким чином, зображення (вербальна і невербальна експресія – З.К.) і уява являють собою конкретне середовище, в якому і крізь яке ми бачимо подібності. Отже, уявляти – це не значить володіти ментальним зображенням чогось, але значить проявляти зв'язки шляхом зображення" [10, с. 423].

Завдяки своїй психологічній природі та способу побутування метафора отримує номінативний, інтуїтивно-пізнавальний, образний та емотивно-оцінний формовияви. Цим зумовлюються різні – візуальні, дигітальні, аудіальні, механічні (аналог кінестетичних) – чуттєві форми репрезентації аналогових моделей досліджуваного об'єкта. Приміром С. Клонінгер специфікує означені С. Пеппером корінні метафори в царині психології особистості, що дозволяє їй описати такі образно-символічні моделі [5]:

1) механістична метафора, яка припускає, що особистість визначається тим же зовнішнім, тотальним детермінізмом, який переміщує в просторі фізичні об'єкти (класичні психоаналіз і біхевіоризм);

2) органічна метафора – становлення особистості уподібнюється росту рослин і тварин, підкреслюється потенціал, закладений в індивіді як частина його натури (гуманістична психологія, епігенетичний принцип Е. Еріксона);

3) метафора обробки інформації – когнітивні теорії Келлі, Бандури і Мішела, у своєму радикальному варіанті "революція свідомості" Сперрі, в якій вище ментальне функціонування включно з суб'єктивними переживаннями вважається достатньою причиною самозміни;

4) наративна метафора – психотерапевтичні концепції особистості, засновані на філософії постмодернізму і соціального конструкціонізму, наприклад, Дж. Комбс і Дж. Фрідман (особистість як довільно сконструйована життєва історія);

5) метафора проявленого "Я", що виводить на перший план цілеспрямовану поведінку людини. Її можна вважати телеологічною,

аби підкреслити, що вона фіксує увагу на напрямі, в якому рухається індивід, а не на силах минулого, що визначають теперішнє. С. Клонінгер констатує, що більшість сучасних психологів вважає, начебто телеологія несумісна з наукою, котра вимагає визнання детермінізму. В цьому контексті корисно звернутися до застереження Дж. Річлека про необхідність розрізнення теорії та методу. Хоча експеримент вимагає не телеологічної, а каузальної моделі, теорії це не властиво. Річлек твердить, що історично телеологічні ідеї становили невід'ємну частину людської думки, починаючи з Арістотеля і закінчуючи фізиками ХХ ст.;

б) метафора трансцендентного Я, озвучена в містицизмі К. Юнга, трансперсональній психології С. Грофа, К. Уїлбера, фрактальній психології О. Донченко.

Таким чином, концепт корінних метафор С. Пеппера дозволяє ідентифікувати методологічний прототип будь-якої психологічної теорії особистості, а також визначити незайняту або погано освоєну територію, на якій можна було б звести альтернативну теорію особистості.

Нещодавно таку спробу здійснив В.Ф. Петренко. Свою статтю він починає з тези: "За численними школами, які існують у психології, стоїть набагато менше число базових метафор, що мають, як правило, характер візуального образу або образу дії та задають той смисловий корінь, з якого проростають психологічні теорії" [9, с. 121]. Він стверджує, що за допомогою метафори людство розширює горизонти пізнання, переносючи звичні уявлення і поняття на нову сферу. Навіть фізика – чи не найбільш просунута наука – рясить такими розповсюдженими метафорами, як "поле", "напруга", "сила" в класичній фізиці; в сучасних напрямках: "аромат частин" – в атомній фізиці; "чорна діра", "червоточини", "кратові ходи" та ін. – в сучасній космології. Психологія тим паче послуговується метафорами, запозиченими як із повсякденного мовлення, так і з математики, фізики, геології: "сфера", "механізм", "глибина", "шар" тощо.

В.Ф. Петренко стверджує, що "різні базові метафори як базові моделі світу включають у себе аксіологічні підстави, а також етичні наслідки, які впливають з тієї чи іншої моделі світу, інших людей, самих себе. Про роль цінностей, які імпліцитно визначають розвиток науки і техніки, писали І.Т. Фролов і В.С. Стьопін. Аксіологічний компонент в науці, який особливо зримо проступає в гуманітарному пізнанні, рельєфно проявляє себе і в розвитку психологічної науки, зокрема в тих базових метафорах, котрі лежать в основі того чи того методологічного підходу, або (в термінах Куна) наукової парадигми" [9, с. 123]. Сам В.Ф. Петренко описує зміст базових метафор фізіологічної психології, психоаналізу, психології пам'яті, культурно-історичної психології та теорії діяльності, гуманістичної та трансперсональної психології. Зауважмо, що ще раніше ідею метафоричного

пізнання як посередника, "моста", медіатора емпіричного й раціонального пізнання, тісно інтегрованого з інтенціональним змістом психічного (аксіопсихікою) автор цієї статті артикулювала в низці своїх публікацій, починаючи з 1999 р., з часу захисту докторської дисертації "Психологічні основи аксіогенезу особистості".

На когнітивно-евристичній функції метафори в професійному методологуванні та її продукти – концептуальній моделі наголошує Х. Альберт: "Чуттєве або духовне споглядання поступається місцем конструюванню й експерименту, відтак людській активності, що трансформує результати здатності до уяви в символічні конструкції та перевіряє їх шляхом мисленневих і реальних експериментів... Таким чином, пізнання рухається *між* (виділення наше – З.К.) конструюванням і критикою..." [1, с. 42].

Отже, метафоричне пізнання засноване на смисловій, темпорально-функціональній подібності досліджуваних явищ, може виступити досить сильним аргументом у давній дискусії навколо співвідношення контекстів відкриття й обґрунтування в методології науки, а також артикульованої в постмодерний період їх взаємодії та узгодження. А оскільки базові концепти аксіопсихології утворює порівнева організація ціннісно-смислових утворень особи як інтегральної суб'єктності, то це потенціює процес антропоцентричного метафоротворення по всьому спектру насамперед соціогуманітарних наук. Зокрема, про таку можливість ми вказували в післямові до книжки "Аксіологічна психологія особистості". Опираючись на здобутки сучасної синергетики і теорії систем (А. Баблюяц, Г. Ніколіс, І. Пригожин, І. Стенгерс, Г. Хакен та ін.), ми висновуємо, що "аксіопсихічні феномени особистості виступають тими атрактивними фільтрами, які забезпечують злагоджену роботу смисло-цільового переживання по гармонізації феноменологічного простору особистості в усіх його сегментах та іпостасях (індивід як біологічний організм, власне суб'єкт будь-якої предметної діяльності, особистість як соціальний індивід, тобто суб'єкт моральної за змістом і сумісної за формою діяльності, індивідуальність як суб'єкт культуротворчості, універсальність як утілення вищих духовних устремлінь людини) і в напрямі оптимального творчого пристосування до зовнішнього середовища. За цією логікою, саме медіативна функція особистості сприяє утриманню телеологізму в якості провідного онтологічного принципу власне людського способу існування. З іншого боку, наявний і зворотний, відцентровий вплив особистості по типу дисипації на парціальні втілення людського потенціалу..." [4, с. 470].

Таким чином, медіаторно-евристичний потенціал аксіопсихології особистості зближує індуктивну й дедуктивну логіку наукового пізнання, оскільки образно-інтуїтивний пошук смислових аналогій як імовірнісних інтерпретаційних (описових і пояснювальних) моделей відбувається в обох випадках – і в контексті відкриття, і в контексті

обґрунтування. Відтак "принципові" опозиції персонології (статика – динаміка, ієрархія – децентрація, конституціоналізму – ситуаціоналізму, детермінізму – індетермінізму і т. д.) втрачають свою континуальну полярність, оскільки починають розглядатися крізь антропометричну оптику з доцільно підібраними аксіологічними "лінзами".

1. Альберт Х. Трактат о критическом разуме / Х. Альберт : Пер. с нем. Изд.2. – М. : URSS, 2010. – 264 с.
2. Бэкон Ф. Новый органон / Ф. Бэкон // Соч. : В 2 т. М., 1972. Т. 2.
3. Гусельцева М.С. Антропологическая оптика в психологии и гуманитаристике / М.С. Гусельцева // Вопросы психологии. – 2012. – С. 3 – 18.
4. Карпенко З.С. Аксіологічна психологія особистості / З.С. Карпенко. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2009. – 512 с.
5. Клонингер С. Теории личности: познание человека / С. Клонингер/ Пер. с англ. 3-е изд. – СПб. : Питер, 2003. – 423 с.
6. Лэйси Х. Свободна ли наука от ценностей? Ценности и научное понимание / Х. Лэйси / Пер. с англ. Л.В. Сурковой, В.А. Яковлева, А.И. Панченко; Под ред. В.А. Яковлева. – М. : Логос, 2008. – 360 с.
7. Огурцов А.П. Страстные споры о ценностно-нейтральной науке / А.П. Огурцов // Лэйси Х. Свободна ли наука от ценностей? Ценности и научное понимание / Пер. с англ. Л.В. Сурковой, В.А. Яковлева, А.И. Панченко; Под ред. В.А. Яковлева. – М. : Логос, 2008. – С. 8 – 34.
8. Ортега-и-Гассет Х. Две великие метафоры / Х. Ортега-и-Гассет. – Сб.: Пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. / Вст. ст. и сост. Н.Д. Арутюновой; общ. ред. Н.Д. Арутюновой и М.А. Журиной. – М.: Прогресс, 1990. – С. 68 – 81.
9. Петренко В.Ф. Базовые метафоры психологических теорий / В.Ф. Петренко // Психологический журнал. – 2013. – Т. 34. – № 1. – С. 121 – 131.
10. Рикер П. Метафорический процесс как познание, воображение и ощущение / П. Рикер // Теория метафоры : Сб. : Пер. англ., фр., нем., исп., польск. яз. / общ. ред. Н.Д. Арутюновой, М.А. Журиной. – М. : Прогресс, 1990. – С. 416 – 434.
11. Reichenbach H. Experience and Prediction/ An Analisis of the Structure of Knowledge / H. Reichenbach // Chicago, 1938.

The article characterizes the historical opposition between inductive and deductive methods of scientific cognition which are applied in the contexts of disclosure and explanation respectively. It is illustrated that due to the metaphoric type of cognition integrating suchlike semantic phenomena of diverse ontologic levels and modalities, it appears possible to build the heuristic conceptual models of the object under study. By means of this, axiopsychology of personality performs the function of mediation in contemporary methodological discourse.

Key words: *axiopsychology of personality, inductive method, deductive method, the context of discovery, the context of explanation, conceptual model, mediation, methodology.*